

GERT-JAN KOOPMAN

”Ik neem altijd een andere weg naar huis. Je weet maar nooit welke planten er om de bocht wachten”

Hij heeft een wel heel apart beroep: langs spoorwegen en rivieren speurt Gert-Jan Koopman naar wilde planten. Zijn belangrijkste attributen? Een mattenklopper en een paraplu!

Met de

natuur als werkplek

De zadenverzamelaar vertelt

1. De grote kattenstaart uitbundig in bloei. De zaadjes worden pas in september geoogst.
2. Dicht bij de kwekerij in Overberg bevindt zich ook een stoeterij.
3. Een 'neststam' als behuizing voor solitair levende bijen, die planten helpen bevruchten.
4. In de zomer controleert Gert-Jan bijna wekelijks of de zaden van de gewone klaproos al rijp zijn. De zaaddozen worden net onder het uitgebloeide bloemhoofdje geplukt.
5. Een mooi resultaat voor Gert-Jan: een handvol wilde zaden.

De berm en het veld in, op zoek

Als het even kan, zit Gert-Jan Koopman liever niet zelf aan het stuur van zijn auto, maar laat hij z'n vrouw rijden. Zo kan hij makkelijker de wegbermen afspeuren, op zoek naar allerlei kruiden die er bloeien. Ook in de trein zoekt hij altijd een plekje uit bij het raam, om de spoorwegbermen goed in de gaten te kunnen houden. En zo weet Gert-Jan stilaan precies welke planten waar groeien en wanneer het zaad rijp is om geoogst te worden.

Op weg met emmer en paraplu

Begin juni. Een zonnige dag loopt ten einde. Tussen de veldbloemen langs de Rijn loopt een man met een hoed. Hij is gewapend met een paraplu, een mattenklopper en een emmer. In de emmer ligt een handvol versgeplukte zaden. "Als ik zachtjes met de mattenklopper tegen de zaaddozen tik, valt het rijpe zaad meteen in de paraplu", zijn de eerste woorden van Gert-Jan Koopman, terwijl hij zijn werk demonstreert. "Officieel ben ik natuurtechnisch adviseur, maar mijn collega's noemen me wel eens 'de zaadkoning'", vervolgt hij lachend. Zijn werkelijke functieomschrijving houdt het

Reddingsplan voor inheemse planten

Het groenbeheer van Heem komt voort uit het werk van professor Piet Zonderwijk. Deze in 2006 overleden hoogleraar vegetatiekunde ontdekte twintig jaar geleden dat het met een groot deel van de Nederlandse flora bergaf ging. De oprukkende verstedelijking versnipperde de natuur. Daardoor raakten steeds meer planten geïsoleerd en dreigde de inheemse flora door inteelt te verzwakken en verloren te gaan. Samen met Rijkswaterstaat, de overheidsinstelling die veel bermen in beheer heeft, bedacht professor Zonderwijk een plan om die ontwikkeling te keren. Volgens hem zouden wegbermen ecologische verbindingzones kunnen vormen tussen plantengemeenschappen, en zo de soorten mee in stand helpen houden."

midden tussen adviseur en zadenverzamelaar. "Als de zaden nog niet rijp zijn, verzorg ik rondleidingen op de kwekerij van wilde planten in Overberg en geef ik advies over natuurontwikkeling met inheemse planten. Het is daarvoor dat ik op de kwekerij en in de natuur zaden verzamel. In de zomermaanden, zodra de zon de zaden heeft gerijpt en gedroogd, ga ik op pad." Rijp zaad is volgens Gert-Jan makkelijk te herkennen, doordat het verkleurt of ramelt in de zaaddozen. "Het ideale tijdstip om te oogsten, is aan het eind van een zonnige dag. Dan zijn de planten goed opgedroogd door zon en wind." Zaden verzamelen doet Gert-Jan overal, maar zijn favoriete plekken zijn het terrein van een verlaten steenfabriek in de buurt van de kwekerij, de dijken langs de grote rivieren en de stukken 'niemandslaan' langs het spoor. "Treinen verspreiden in hun vaart vaak de mooiste plantenzaden", legt hij uit.

Hazenpootje, biggenkruid, leeuwentand...

Gert-Jan is de enige zadenjager van Nederland. Zijn leven bestaat voor een groot deel

Zelf zaden verzamelen

• **Oogsten:** Knip de **hele stengel** af. Stop de zaadaren in een **papieren zak** en bind die dicht rond de stengel. Hang de tak op tot hij helemaal droog is. De zaden kunnen dan makkelijk los worden geschud en zullen vanzelf in de zak vallen.

• **Drogen:** Goed zaad droogt op een natuurlijke manier **aan de plant**. Zaad dat bij het oogsten nog vochtig is, kan in een droge en goed geventileerde ruimte **op een doek of krant** te drogen worden gelegd. Zaad dat snel bij de kachel of de centrale verwarming droogt, gaat dood.

Zaad dat **te lang nat** ligt, gaat broeien. Het ziet er dof uit, ruikt muff en heeft **geen kiemkracht** meer, waardoor er geen of weinig plantjes uit groeien.

• **Bewaren:** Stop droog zaad in **postzegelzakjes** en noteer daarop de Nederlandse en de Latijnse naam. Vermeld eventueel ook het oogstjaar en de plaats van herkomst. Bewaar de zakjes op een droge, **goed geventileerde plek**. Zaad langdurig bewaren, kan bijvoorbeeld in een goed sluitende diepvriesdoos **in de koelkast**. Zo zal het jarenlang zijn kiemkracht bewaren.

GERT-JAN KOOPMAN

”Sommige klanten willen graag vlinders of vogels in de tuin. Dan geef ik de natuur een duwtje in de rug”

naar dat ene bijzondere kruid

uit het zoeken naar (nieuwe) inheemse planten en het verzamelen van hun zaden. Een speurtocht is voor hem pas helemaal geslaagd als hij er een handvol heeft buitgemaakt. “Tijdrovend, maar leuk werk. Ik sta de hele dag tussen het groen en zie de natuur als mijn kantoor”, zegt hij. Gert-Jan werkt bij Ciran Nederland BV. Dit bedrijf in het plaatsje Overberg is nog het beste te omschrijven als een kenniscentrum annex kwekerij. Ciran is een onderdeel van Heem, een samenwerkingsverband van zeven tuinaannemers die aan natuurontwikkeling met inheemse planten doen. De kwekerij vormt het hart van die samenwerking. Op ruim twee hectare worden hier meer dan vijftig plantensoorten geteeld en vermeerderd. Door toevoeging van kalk en klei aan de bodem werden wel tien verschillende bodemtypes gecreëerd. Rondom de kweekvelden, langs poelen en sloten, is ter inspiratie een gevarieerde vegetatie uitgezaaid, waarin de rietorchis (orchidee) opduikt en waartussen kikkers en salamanders het naar hun zin hebben. Het zaad dat Gert-Jan oogst, wordt op de kwekerij in een oude schuur gedroogd,

gezeefd en opgeslagen. Met kieren tussen de planken, voor een goede ventilatie, heeft het bouwsel veel weg van de oude tabaksschuren die in deze streek veel voorkwamen. “Voor plantenliefhebbers is de schuur het mekka van de wilde planten, maar voor mij is het de basis om bloeiende bermen en andere nieuwe natuur te ontwikkelen”, legt Gert-Jan uit. Gedroogd zaad wordt per soort en per oogst opgeslagen in witte tonnetjes. Zowat 250 inheemse soorten zijn er in voorraad. “Ik heb in de loop van de tijd samen met andere liefhebbers een selectie gemaakt van planten met een hoge natuur- en beleevingswaarde, zoals stalkaars, kattenstaart, klapproos en grote pimperl. We verwerken geen zaden van beschermde soorten in onze mengsels.” De mengsels die Gert-Jan gebruikt, bestaan voor een groot gedeelte uit materiaal van de eigen kwekerij, zoals hazenpootje, wilde cichorei, gewoon duizendblad, wilde peen, pastinaak, knooppkruid, vertakte leeuwentand, biggenkruid en sint-janskruid. Aan deze mengeling worden nog zaden toegevoegd: van soorten die algemeen in het wild voorkomen en

1. De kleine gele ‘knoopjes’ van boerenwormkruid, een plant die vooral langs (spoor)wegbermen nog vaak te vinden is.
2. Gert-Jan tikt de zaden uit planten en vangt ze op in zijn paraplu.
3. Via een fijnmazige zeef worden de zaden gescheiden van het afval.
4. Als de zaden schoon en droog zijn, gaan ze per soort en variëteit in hermetisch afgesloten tonnetjes van kunststof.

Uw tuin straks één bloemenwei

Wilde planten van bij ons

Bij ons kunt u voor inheemse wilde planten en zaden terecht bij Ecoflora. Deze kwekerij biedt onder meer zaadmengsels aan voor bosflora, bloemenweiden (voor verschillende grondsoorten), bijenweiden... Ook een specifiek voegenmengsel behoort tot het assortiment.

Op 31 maart en 1 april zijn er **Lenteopendeurdagen** en kunt u zelf een kijkje gaan nemen.

Ecoflora, Ninoofsesteenweg 671, 1500 Halle, 02-361 77 61, info@ecoflora.be en www.ecoflora.be

1. Gert-Jan is voortdurend op zoek naar bijzondere bloemen en kruiden.
2. De tijgerspin is door de wind uit Frankrijk meegebracht en voelt zich hier thuis.

die iedereen wel kent, onder meer scherpe boterbloem en fluitenkruid.

Al van bij de start in bloei

Het werk van Heem - een Nederlands project van natuurontwikkeling met inheemse planten - is erg uiteenlopend. Soms worden er akkers ingezaaid, dan weer bloemenweiden, oevers of dijken. Gert-Jan: "Sommige klanten willen bijvoorbeeld een vlinder- of vogeltuin aanleggen. Je zou kunnen zeggen dat ik de natuur dan een duwtje in de rug geef." Hij haalt een voorbeeld aan van een klant die op een voormalige stortplaats een stuk natuur wilde aanleggen waar vogels op afkomen. "Daar hebben we bijvoorbeeld knikkende distel en knooppkruid gezaaid. Zaaidentende vogels, zoals putters en groenlingen, zijn er dol op, maar het zaad trekt bijvoorbeeld ook patrijzen aan." Omdat bij de uitvoering van zo'n langdurig project ook rekening wordt gehouden met het uitzicht van de omwonenden, zijn er in het eerste jaar al bloeiende kruiden te zien. Natuurbeleid en imago liggen volgens Gert-Jan heel dicht bij elkaar. "Niemand begrijpt het nut van een rommelig en kleurloos stuk natuur in een woonwijk. Om omwonenden niet teleur te stellen en ze in het eerste jaar al een kleurrijke bloemenweide aan te bieden, hebben we het zaadmengsel dat vogels moet aantrekken, verrijkt met klaproos, korenbloem en kamille. In het tweede jaar bloeien pastinaak, groot streepzaad, wilde peen en wilde cichorei. In de daaropvolgende jaren wordt langzaam maar zeker de uiteindelijke vegetatie zichtbaar."

GERT-JAN KOOPMAN

"Oogsten doe je aan het eind van een zonnige dag. Dan hebben zon en wind de planten goed opgedroogd"

Een zonderling met een paraplu

De zoektocht naar zaad is volgens Gert-Jan niet altijd makkelijk. Zo zocht hij een hele tijd naar het zaad van dollekervel. "Puur toevallig zag ik bij een camping ineens een veld vol staan." Helemaal toevallig is dat trouwens niet. "Om de kans op het vinden van nieuwe planten te vergroten, rij ik nooit via dezelfde route naar huis. Het is altijd even omrijden, altijd weer nieuwe weggetjes inslaan. Want je weet nooit welke planten er om de bocht groeien." In de buurt van de kwekerij in Overberg zijn de mensen intussen wel gewend aan de werkzaamheden van Gert-Jan, maar op andere oogstplekken is hij al wel eens door de politie aangesproken. "Een automobilist had de politie gewaarschuwd dat hij een zonderling met een mattenklopper en een

paraplu in de berm langs de weg had zien staan. Zowel de beller als de politie dachten dat ik ontsnapt was uit een inrichting. Ik heb hen uitgelegd dat ik zaden verzamel, maar ik zag aan hun gezicht dat ze mijn verklaring op zijn minst vreemd vonden."

Natuurprojecten van Heem

Sinds mei 2001 wordt natuurontwikkeling met inheemse planten onder de merknaam Heem door zeven Nederlandse hoveniersbedrijven op de markt gebracht. Heem verkoopt geen losse zaden, maar realiseert en begeleidt natuurprojecten voor gemeenten, bedrijven en particulieren. De Heemmethode is in zes jaar uitgegroeid tot een volwaardige vorm van groenbeheer, waarbij de opdrachtgevers garantie krijgen voor het resultaat van een project. Op de website van Heem vind je een plantencatalogus en een overzicht van de hoveniers.

Meer info

Ciran Nederland BV, Heuvelsesteeg 6, 3959 BB Overberg. Tel. 0031-343-48 13 48, fax 0031-343-48 16 34, info@heem.nl en www.heem.nl